

Darllen ar y cyd, newid bywydau plant: Crynodeb

Dyma grynodeb o holl wybodaeth a dealltwriaeth BookTrust ynghylch sut y gall darllen, a darllen ar cyd yn benodol, drawsffurfio canlyniadau i blant. Mae'n seiliedig ar ddegawdau o brofiad o weithio gyda miliynau o deuluoedd a miloedd o bartneriaid lleol, gan gynnwys ymwelwyr iechyd, meithrinfeydd, ysgolion, llyfrgelloedd a banciau bwyd. Mae'n dangos yr hyn y credwn sydd angen ei wneud i gefnogi teuluoedd i ddod yn deuluoedd darllen rheolaidd yng nghamau cynnar bywyd plentyn (0-7 oed) a sut y gellir cynyddu rhai o'r ymyriadau mwyaf cost-effeithiol yn seiliedig ar rwydweithiau a seilwaith sydd eisoes yn bodoli. Rydyn ni'n rhannu'r rhain fel ein cyfraniad i'r ddadl genedlaethol am sut i osod y sylfeini gorau ar gyfer dechrau bywyd plentyn. Gellir dod o hyd i fersiwn mwy manwl gyda chyfeiriadau llawn ar [wefan BookTrust](#).

Mae teuluoedd yn gwybod bod darllen yn bwysig, ond mae rhai yn cael trafferth i'w wneud yn rhan o fywyd teuluol gyda phlant ifanc.

Mae **95% o deuluoedd**

yn gwybod ei bod yn bwysig darllen gyda'u plentyn, ond dim ond **42% o blant** sy'n cael stori amser gwely.

Arolwg BookTrust o Deuluoedd, 2022

 BookTrust
Getting children reading

BookTrust
No. 1 Aire Street
Leeds LS1 4PR

Pam mae darllen yn bwysig

Rydym yn byw mewn oes heriol i blant. Mae llawer mwy o deuluoedd bellach yn byw mewn tldi oherwydd yr argyfwng costau byw. Mae plant a gollodd gyfleoedd datblygu hanfodol yn ystod y pandemig ar ei hôl hi o ran datblygiad iaith, llythrennedd a sgiliau cyfathrebu. Effeithiwyd ar eu lles cymdeithasol ac emosiynol. Mae risg sylweddol y bydd eu cyrhaeddiad yn yr ysgol a chyfleoedd bywyd hirdymor yn dioddef.

Mae dadansoddiad o astudiaethau sy'n cynnwys dros 1,000 o blant wedi dangos bod

darllen ar y cyd yn gwella sgiliau iaith plant

Law et al. (2018) Parent-child reading to improve language development and school readiness: A systematic review and meta-analysis.

Ond rydym yn gwybod bod ffordd o helpu i fynd i'r afael â'r materion hyn. Mae plant sy'n darllen yn rheolaidd, ac sy'n dewis darllen, yn gwneud yn llawer gwell ar ystod eang o ganlyniadau na'r rhai nad ydynt yn darllen.

Rydym wedi adolygu cannoedd o astudiaethau ansoddol a meintiol i sefydlu bod plant sy'n darllen yn fwy tebygol na chyfoedion nad ydynt yn darllen i wneud y canlynol:

- goresgyn anfantais a achosir gan anhydraddoldebau
- bod yn hapusach, iachach a phrofi gwell lles meddyliol a hunan-barch
- gwneud yn well yn yr ysgol a gwneud mwy o gynnydd ar draws y cwricwlwm
- datblygu empathi a chreadigrwydd

Mae BookTrust wedi datblygu [crynodeb rhyngweithiol](#) ar fuddion darllen i bobl sy'n awyddus i archwilio'r sail dystiolaeth yn fanwl.

Beth sy'n arbennig am ddarllen ar y cyd?

Er bod darllen yn gyffredinol yn effeithio ar ganlyniadau, mae tri chynhwysyn pwysig sy'n benodol i ddarllen ar y cyd sy'n sefyll allan o'n hymchwil. Pan fydd oedolion yn rhannu llyfrau lluniau gyda babanod a phlant, mae manteision uniongyrchol a hirdymor:

- **Agosrwydd corfforol a sylw a rennir:** Mae rhannu amser darllen heb frys yn ofod perffaith ar gyfer bondio ac ymlyniad. Mae rhannu pwynt o ddiddordeb gydag oedolyn yn dysgu canolbwyntio, datgodio a gwneud synnwyr.

- **Mwynhad:** Pan fydd plentyn yn gweld oedolyn yn cymryd rhan ac yn mwynhau stori, maen nhw'n ei mwynhau hefyd.
- **Rhyngweithio:** Mae darllen rhyngweithiol yn helpu i ffurfio perthnasoedd ac yn cefnogi datblygiad iaith a gwybyddol plant, gan roi buddion mor gynnar â dwy wythnos oed. Mae oedolyn yn darllen yn y modd hwn yn cynnwys y plentyn gymaint â phosibl, gan adael i blentyn fachu a chyffwrdd â llyfr tra'n talu sylw i atebion ac ymatebion y plentyn.

Ein cynigion

Cynnig 1: Gwreiddio darllen ym mywyd pob teulu incwm isel

Pam mae hyn yn bwysig: Yn ystod plentyndod, mae gan ddarllen ar y cyd fuddion uniongyrchol. Mae'n cefnogi bondio rhwng plant a'u rhieni, mae'n ysgogi datblygiad yr ymennydd ac mae'n gwella cysgu. Mae hefyd yn helpu plant i gyrraedd nodau datblygu cynnar ac mae'n arwain at ganlyniadau tymor hwy.

Yr her: Mae teuluoedd yn gwybod bod darllen yn bwysig, ond mae rhai yn ei chael yn anodd ei wneud yn rhan o fywyd teuluol gyda phlant ifanc. Mae 95% o deuluoedd yn gwybod ei bod hi'n bwysig darllen gyda'u plentyn, ond dim ond 42% o blant sy'n cael stori amser gwely.

Datrysiaid BookTrust: Mae BookTrust wedi datblygu Dechrau Da i Fabanod, Plant Bach (1-2 oed) a Phlant Cyn Oed Ysgol (3-4 oed) i ddarparu llyfrau ac adnoddau mewn ffyrdd y gwyddom fydd yn ysgogi ac yn cefnogi teuluoedd ar incwm isel i ddarllen yn rheolaidd. Rydym yn cyrraedd hanner miliwn o deuluoedd gyda babanod newydd bob blwyddyn a thros 400,000 o deuluoedd incwm isel â phlant bach. Mae 98% o deuluoedd yn meddwl bod ein hadnoddau yn gyffrous ac yn bleserus a dywed 84% o deuluoedd incwm isel fod yr adnoddau hyn wedi eu hysgogi i ddarllen mwy gyda'u plentyn 98% – ond dim ond llai na 40% o deuluoedd incwm isel cymwys y mae ein cyllid yn caniatáu inni eu cyrraedd. (Gwerthusiad o Ddechrau Da i Blant Bach a Dechrau Da i Blant Cyn Oed Ysgol, 2022–23)

Dylai ein rhaglenni profedig fod ar gael i bob plentyn a theulu incwm isel, mewn ardaloedd o dlodi uchel ac mewn pocedi o amddifadedd.

Cynnig 2: Defnyddio darllen ar y cyd i ddod â mwynhad a sefydlogrwydd i blant agored i niwed

Pam mae hyn yn bwysig: Mae darllen ar y cyd yn gynnwys yn bwysig i bob plentyn. Pan fydd babanod a phlant yn profi aflonyddwch neu anawsterau gartref, gall darllen ar y cyd fod yn arbennig o drawsnewidiol. Mae darllen ar y cyd yn cefnogi ymlyniad a gall helpu plant i deimlo'n ddiogel a bod pobl yn eu caru. Mae canlyniadau addysgol plant sy'n derbyn gofal a phlant mewn angen ar gyfartaledd yn waeth na phlant eraill, gan gynnwys bod yn llai tebygol o fodloni disgwyliadau cysylltiedig ag oedran mewn darllen yn saith ac un ar ddeg oed.

Yr her: Mae plant o gefndiroedd teuluol bregus neu sy'n symud o un cartref i'r llall yn wynebu heriau penodol wrth sefydlu darllen ar y cyd rheolaidd. Mae'n bosib bod ganddynt fynediad cyfyngedig i lyfrau deniadol a phriodol, bywydau cymhleth a phrysur, ac amgylchiadau sy'n gwneud arferion a defodau rheolaidd yn anodd.

Datrysiaid BookTrust: Mae BookTrust yn cefnogi miloedd o blant mewn gofal maeth hirdymor bob blwyddyn gyda llyfrau ac adnoddau sydd wedi'u dewis yn arbennig ac sy'n cael eu darparu trwy ein rhaglen Clwb Blwch Llythyrau.

Dylai ein rhaglenni darllen ar y cyd dwys fod ar gael i filoedd mwy o blant o gefndiroedd teuluol bregus, gan ddarparu cymorth parhaus sy'n seiliedig ar dystiolaeth fel y gallant ddarllen yn rheolaidd gyda'u teuluoedd.

Cynnig 3: Helpu ymarferwyr cyn-geni a'r blynyddoedd cynnar i hyrwyddo darllen ar y cyd fel teulu.

Pam mae hyn yn bwysig: Mae teuluoedd yn rhyngweithio ag ystod eang o ymarferwyr yng nghanau cynnar bywyd eu plentyn gan gynnwys bydwragedd, ymwelwyr iechedd, staff meithrinfa, gwarchodwyr plant, a staff blynyddoedd cynnar mewn ysgolion. Mae'r rhyngweithiadau hyn i gyd yn gyfle. Pan fydd ymarferwyr blynyddoedd cynnar yn annog rhieni i rannu straeon a dangos iddynt sut i wneud hynny, mae rhieni'n fwy cymhellol ac yn fwy hyderus.

Yr her: Mae rhai ymarferwyr wedi bod yn cefnogi'r gwaith o ddarparu Dechrau Da gydag arbenigedd enfawr ers degawdau, ond gallai mwy o bartneriaid chwarae rhan mewn hyrwyddo darllen i rieni, ac nid yw pob un yn deall y ffyrdd eang y mae'n cyfrannu at nodau datblygiad cynnar.

Datrysiad BookTrust: Mae rhaglenni blynyddoedd cynnar BookTrust yn cynnwys cymorth i filoedd o ymwelwyr iechedd, llyfrgellwyr ac ymarferwyr blynyddoedd cynnar. Roedd 83% o lyfrgellwyr yn hoffi neu wrth eu bodd yn gweithio gyda ni ar ein gwobr a'n rhaglen Amser Stori, a gynhaliwyd mewn mwy na 2,000 o lyfrgelloedd cyhoeddus. (Gwerthusiad o Amser Stori BookTrust, 2022–23)

Rydym am i'n cymorth, ein harweiniad, ein hoffer a'n hyfforddiant mewn darllen ar y cyd fod ar gael i bob ymarferydd blynyddoedd cynnar, gan helpu plant i gyrraedd eu nodau datblygiad cynnar, yn enwedig mewn ardaloedd lle mae niferoedd uchel o blant o deuluoedd incwm isel.

Cynnig 4: Cefnogi athrawon ysgolion cynradd i feithrin cariad at ddarllen.

Pam mae hyn yn bwysig: Mae darllen ar y cyd yn parhau i fod yn gatalydd ar gyfer datblygiad plant ar ôl iddynt ddechrau yn yr ysgol. Mae cael profiad o amgylchedd llawn straeon yn rhoi hwb i sgiliau siarad a gwranddo plant, eu gwybodaeth am y byd, a'u datblygiad cymdeithasol, yn ogystal ag effeithio'n sylweddol ar eu gallu i ddysgu darllen.

Yr her: Mae darllen ar y cyd yn gwneud cyfraniad cryf at gyflawniad academaidd plant yn erbyn nodau datblygiad cynnar a thu hwnt – ond mae'n gostwng yn sydyn pan fydd plant yn dechrau'r ysgol. Dywed 53% o rieni a gofalwyr plant oed cynradd nad yw darllen yn rhan fawr o fywyd teuluol.

Mae llawer yn dweud bod ymarfer ffoneg yn cael blaenoriaeth dros ddarllen er mwynhad. Mae mwynhad plant o ddarllen yn gostwng yn ystod plentyndod ac mae'n gostwng yn gyffredinol.

Datrysiad BookTrust: Mae gan BookTrust sylfaen dystiolaeth gref ar gyfer sut i feithrin ymddygiad darllen cadarnhaol mewn plant. Rydym am weld darllen ar y cyd yn dod yn rhan ganolog o bob cwricwlwm Ysgol a bywyd pob teulu.

Dylai ein hymchwil, ein canllawiau a'n hargymhellion am lyfrau fod yn rhan o becyn cymorth pob athro fel bod plant yn darganfod amrywiaeth o lyfrau o ansawdd uchel sy'n berthnasol, yn ysbrydoledig ac yn gynrychioliadol.

Beth nesaf?

Byddwn wrth ein bodd yn clywed eich barn am ein cynigion. Dylech e-bostio'ch ymateb i: chief.executive@booktrust.org.uk.